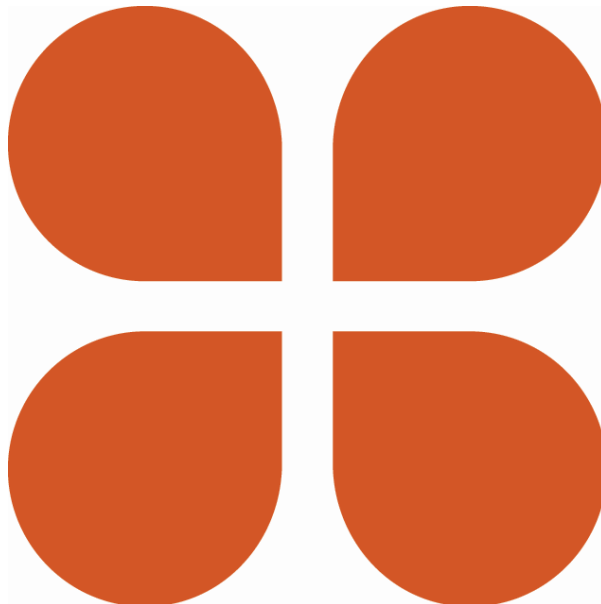

Runrapport från Riksantikvarieämbetet

**Undersökningar av
runstensfragment från Kv.
Professorn 1 i Sigtuna, Uppland**

Riksantikvarieämbetet 2011

Box 1114

621 22 Visby

www.raa.se

riksant@raa.se

Datum 2011-11-08
Dnr 322-04014-2011

Avdelning
Förvaltningsavdelningen

Enhet Kulturvårdsstöd

Författare Magnus Källström

Undersökningar av runstensfragment från Kv. Professorn 1 i Sigtuna, Uppland

Vid undersökningarna 1999–2000 i Kv. Professorn 1, Sigtuna, påträffades tre mindre runstensfragment, vilka inte tidigare har varit registrerade av Runverket (två av dem finns dock omnämnda i M. Källström, *Torbjörn skald och Torbjörn. Studier kring två mellansvenska runristare* (1999), s. 132, not 1). Jag har den 30 juni 2011 undersökt dessa fragment i Sigtuna Museums magasin i samband med arbetet med det digitala supplementet till *Upplands runinskrifter*. Uppgifterna om fyndomständigheterna har lämnats av Anders Wikström, Sigtuna Museum (i e-post till mig den 20 september 2011).

1. Fyndnr 3778

Fragmentet (fig. 1) påträffades i kontext 614, som utgjorde en del av ett hus, sannolikt ett raseringslager, på tomt I.

Grå kalksten. Storlek: 13 × 4,5 cm. Tjocklek: 2–3 cm. Ristningsytan är mycket slät, medan baksidan är rå. Ristningen är djupt huggen med 7 mm breda ristningslinjer och utgörs av två korsande ornamentsslingor av runstenskaraktär. På ristningsytan finns en del av missfärgningar, och det kan vara värt att undersöka om detta möjligen kan utgöra rester av ursprunglig bemålning.

Fig. 1. Kalkstensfragmentet fyndnr 3778 från Kv. Professorn 1, Sigtuna. Foto Magnus Källström 2011.

2. Fyndnr 21531

Fragmentet (fig. 2) tillhör kontext 825, ett avsatt utomhuslager på tomt II.

Röd sandsten. Storlek: 9,5 × 6 cm. Tjocklek: 3,5–5 cm. Ristningen utgörs av en runslinga med rester av tre runtecken. Runorna står med basen mot en rak kant, som verkar slipad. Samtliga ristningslinjer är fyllda med ursprunglig bemålning, som i dag har en gulgrå nyans.

Inskrift:

...ut-...

Till läsningen: Av runa 1 återstår den nedre delen av en bistav till en u-run, som följer brottkanten. 3 t är nästan fullständigt bevarad, men den högra bistaven ligger i den högra brottkanten på fragmentet. Runan bör ha varit ca 5 cm hög. Av runa 3 återstår 1,5 cm av en huvudstav precis i brottkanten.

Fig. 2. Sandstensfragmentet fyndnr 21531 från Kv. Professorn 1, Sigtuna. Foto Magnus Källström 2011.

3. Fyndnr 43699

Fragmentet (fig. 3) påträffades i kontext 692, ett påfört kulturjordslager på tomt I.

Röd skiktad sandsten. Storlek: 19 x 23 cm. Tjocklek: 5 cm. Den ena sidan är rak och utgör förmodligen stenens ursprungliga kant. Vid den motsatta brottkanten finns rester av en 3 cm bred böjd ornamentslinga. Ristningen är utförd med breda (10 mm) och ganska flacka ristningslinjer.

Fig. 3. Sandstensfragmentet fyndnr 43699 från Kv. Professorn 1, Sigtuna. Foto Magnus Källström 2011.

De ovannämnda fragmenten är storleksmässigt och textmässigt obetydliga, men bidrar ändå med en del intressanta upplysningar. Fyndnr 3778 består som nämnts kalksten, vilket är ett mycket ovanligt runstensmaterial i Uppland under vikingatiden. Det enda bevarade exemplet utgörs av den fragmentariska runstenen U 1028 i Lena kyrka, men det har sannolikt funnits åtminstone ett par till. Mest känd är väl den bildstensformade och sedan länge försvunna runstenen U 414 från Norrsunda kyrka, som enligt inskriften skulle vara förd från Gotland och därför rimligtvis har varit av kalksten (se *Upplands runinskrifter 2*, s. 192). Enligt Olof Celsius 1727 skall även den nu försvunna U 300 vid Skånela kyrka ha bestått av detta material (se *Upplands runinskrifter 2*, s. 7). Sigtunafragmentet är givetvis

för litet för att man skall kunna avgöra om det har tillhört en runsten eller exempelvis ingått i en gravkista av s.k. Eskilstunatyp.

På fyndnr 21531 finns fortfarande den ursprungliga bemålningen bevarad. Runstenar med färgspår påträffas som bekant emellanåt. Exempelvis hade den runsten som 1956 framkom i en grundmur till S:t Lars ruin i Sigtuna fläckvisa spår av röd blymönjefärg i såväl runor som ornamentslinjer (se S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 53 (1958), s. 248 f.). Det anmärkningsvärda med fragmentet från Kv. Professorn är att bemålningen är så välbevarad trots att fragmentet har påträffats i ett lager som antas ha avsatts i en utomhusmiljö. Det vore därför mycket önskvärt med en analys av färgresterna på detta fragment och en närmare arkeologisk datering av fyndsammanhanget.

Den stratigrafiska analysen av undersökningen i Professorn 1 är inte slutförd, men enligt uppgift från Anders Wikström är samtliga tre fragment funna i fyndkontexter som sannolikt skall dateras till senare delen av 1100-talet eller till 1200-tal. De runstenar som fragmenten har tillhört kan givetvis vara äldre.

Stockholm 2011-11-08

Magnus Källström
fil. dr, post-doc. inom runforskningsområdet

Kopia till:
Anders Wikström, Sigtuna Museum